

NEZNÁMÁ GRAFIKA VÁCLAVA JANSY

Vladimír Volf

1. Stará Újezdská brána čp.516-III, Karmelitská ulice

Popis: zbytek fortifikační stavby v podobě, jakou si prakticky uchoval do dnešní doby. Po levé straně část protějšího domu U Anděla strážce čp. 269-III, stojícího zde před průlomem z Malostranského náměstí. Právě probíhající práce na nové komunikaci vytvořily na krátkou dobu zobrazenou situaci. Stafáž: dvě ženy kráčející pospolu směrem k Újezdu. Stav: r. 1896 (průlom U Klíčů); odstín: hnědý; rozměr: výška 190, šířka 150 mm; technika: lept; sign.: tužkou pod obrázkem: **Vács. Jansa**

Je až překvapující, jak odborné prameny o Václavu Jansovi jako grafikovi mlčí. Pouze Antonín Dolenský v knize *Moderní česká grafika* (1912) zmiňuje bez bližšího popisu čtyři listy. Na str. 24 a 25 píše: „... i V. Jansa počal své akvarelové studie prováděti leptací jehlou. Posud jsou to prvé pokusy, kde umělec ještě zápasí s ovládnutím techniky grafické. Čtyři pohledy staropražské v rozměrech formátu dřívějších jeho cyklů jsou předzvěstí slibovaného alba dalších malebných pohledů staropražských. Snad od tonu jednobarevného přejde k leptům vícebarevným.“¹⁾ Již v červnu 1913 však Jansa náhle zemřel a zůstala po něm otázka – jsou jeho grafické listy jen čtyři, případně jsou jen jednobarevné? Svědectví A. Dolenského svádí k domněnce, že číslovka čtyři by mohla být i konečná, leč věc je poněkud složitější. Nejen co do počtu listů, ale i co do doby jejich vzniku. Předcházely svým vznikem skutečně tak bezprostředně vydání citované publikace, jak by se z textu dalo vyčíst, případně v kterém roce ve skutečnosti psal A. Dolenský pasáž o V. Jansovi?²⁾

Václav Jansa notoricky známý jako autor stovek akvarelů (především architektury) a množství rozmanitých kreseb se grafice asi opravdu příliš nevěnoval. Přestože období, kdy své listy vytvořil, spadá do doby vzniku a profilace moderní české grafiky, nedal si dosud nikdo, pokud je mi známo, práci se shrnutím tohoto poměrně skromného materiálu. Jansa vyhledávaný malíř a kreslíř jako grafik kupodivu nezajímá historiky výtvarného kumštu, sběratelům je neznámý a....nedostupný. Právě nepatrná publicita se mi zdála vůči známému a zasloužilému umělci přece jen poněkud nevděčná (a pro příznivce grafiky ochuzující), protož jsem se rozhodl věnovat tomuto tématu něco svého času.

Po zdlouhavém a nepříliš produktivním pátrání jsem dospěl k souhrnu, jehož absolutnost si netroufám odhadnout. Dopočetl jsem se devíti (spíše deseti) položek nalézajících se výhradně v soukromém držení, pouze čísla 1-4 následujícího seznamu jsou také ve fondu Grafické sbírky Národní galerie v Praze, číslo 5 (trochu sporné, ale velmi pravděpodobné) je uloženo v depozitu Muzea hlavního města Prahy.

2. Žatecká ulička na Starém Městě

Publikace H. Volavkové Zmizelá Praha III (Nakl. V. Poláčka 1947) pod téměř totožným obrazem J. Minaříka z r. 1906 (obr. č. 70) nesprávně uvádí, že se jedná o zadní stranu domu čp. 33-I, tedy o dům U Bílého pštrosa v Kaprově ulici. Dle knihy „Židovské město pražské“ (Belle époque 2004) se jedná o Žateckou ulici ústící do ulice Kaprový průjezdem domu čp. 42-I „U Vinaře“ (dům vlevo na krakorcích).

Popis: dlážděný dvorek s průjezdem pod jednopatrovým stavením ústícím do Kaprový ulice.

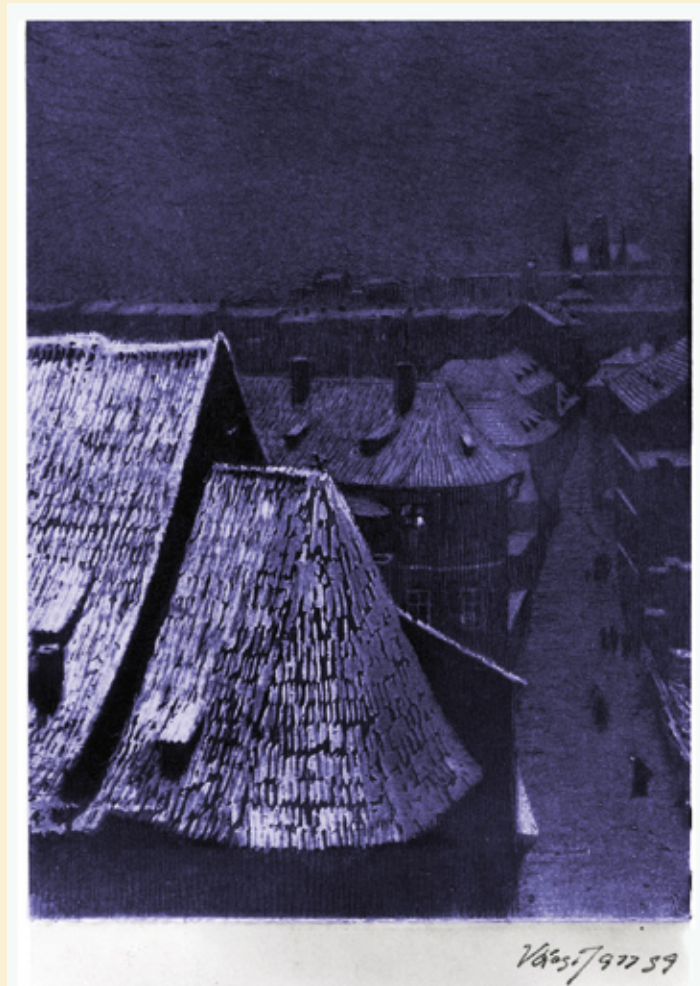
Na pravé straně prostor ohraničen zdí s plynovou lampou. V pozadí vyčnívá vysoký secesní dům čp. 18 (roh ulic Žatecké a Kaprový). Stafáž: vzdalující se ženská postava. Stav: před r.1906 (asanace této lokality); odstín: hnědý; rozměr: výška 230, šířka 140 mm; technika: lept a akvatintou; sign.: tužkou pod obr. **Václav Jansa**

3. Ghetto – vnitřní prostor mezi domy čp. 165, 166, 167-V Nová Poštovská ulice (od poloviny 19. století Červená) a čp. 215, 217, 219-V Rabínská ul.

K obrazovému námětu viz.: H. VOLAVKOVÁ: Zmizelá Praha III. (Poláček 1947) příl. II.; P. SCHEUFLEER: Praha 1848–1914 (Panorama 1984) str. 36, 39; H. VOLAVKOVÁ: Zmizelé pražské ghetto (Sportovní a turistické nakladatelství 1961) obr. 3; F. RUTH: Kronika královské Prahy (Körber 1903) str. 131/I.; K. BEČKOVÁ: Svědectví Langweilova modelu Prahy (Schola Ludus 1996) str. 115

Popis: pohled pravděpodobně ze střechy čp. 166 směrem severozápadním do velmi rozmanitého architektonického prostředí. Vpravo dole kryté schodiště, vlevo prosklený přízemní objekt s opřeným žebříkem. Za schodištěm mansardová střecha nízkého domu, v pozadí vyčnívá vysoký štít domu čp. 217-V(?). Stav: před r. 1903 (asanace této lokality); odstín: hnědý; rozměr: výška 190, šířka 140 mm; technika: lept; sign.: tužkou pod obr. **Václ. Jansa**

4. Kostel sv. Jana Křtitele na Prádle a Všehrdova ulice

Ve sbírce Národní galerie je námět chybně lokalizován jako kostel Nejsvětější Trojice v Podskali.

Popis: zimní atmosféra s kulisou sněhu a celkové potemnělosti. Dostí výrazný nadhled, kterému nedostačuje ani navážka Vítězné ulice. Pohled přes střechu apsidy kostela do Všehrdovy ulice. V pozadí panorama chrámu sv. Víta. Stav: po r.1900 (podoba sv. Víta); odstín: modrý; rozměr: výška 190, šířka 140 mm; technika: lept s akvatintou?; sign.: tužkou pod obr. **Václav Jansa**

5. Fortna kostela Karla Velikého na Karlově – Nové Město

Autorství je nejisté, provedení je nápadně podobné ostatním listům, barva jako list č. 4.

Popis: noční výjev osvětlený plynovou lampou vpravo od brány. Vlevo dva vzrostlé stromy, v pozadí silueta kostela Karla Velikého. Stafáž: mužská postava v klobouku a dlouhém kabátě opírající se o hůl kráčí směrem k fortně (vrhá stín proti světlu lampy!). Autograf není zcela jasný a je na rozdíl od všech ostatních listů proveden přímo do desky. Stav: ?; odstín: modrý; rozměr: výška 123, šířka 110 mm; technika: lept; sign. v leptu (!) **V(?) JAN (JAM?) 97**

6. Kostel sv. Ducha na Starém Městě

Popis: dominantou listu je kostelní budova v pohledu od západu obklopená drobnější zástavbou. Před kostelem vzrostlý strom (v době vegetačního klidu) a vyrovnaná hromada klád. Na zemi kaluž. Věž a vrcholek kostelní lodi matně ozářen sluncem. V levém pozadí obrys Španělské synagogy, vpravo objekt vyšší reálky čp. 1083. Stafáž: čtyři rozptýlené postavy. Stav: po r. 1902 (dokončení reálky vpravo); odstín: hnědý (černý); rozměr: výška 210, šířka 235 mm; technika: lept; sign.: tužkou pod obr. **Václav Jansa**

7. Dvůr domu U Halánků čp. 269-I., Betlémské náměstí

Popis: pohled z pavlače na její zbývající část a na objekt uzavírající dvorek na protější straně. V průhledu průjezd na Betlémské náměstí, vlevo skupina vzrostlých bříz. Stav: ?; odstín: hnědý; rozměr: výška 170, šířka 230 mm; technika: lept s akvatintou; sign.: tužkou pod obr. **Vács. Jansa**

**8. Ulička s prampouchy
(námět nelokalizovaný, pravděpodobně Dalmácie)**

Popis: úzká ulička podél kvádrové zdi. V popředí vysoký vegetací porostlý prampouch klenoucí se k protějšímu též poměrně vysokému objektu, z kterého je zobrazeno pouze nároží. Vlevo vidíme obloukem zaklenutý průlom do masivní zdi. Směrem do uličky následuje další prampouch. Za ním zeď přechází v budovu s dveřmi a okny. V úzkém průhledu na konci uličky fragment obytného domu s ustupujícím posledním podlažím. Stafáž: blížící se ženská postava s břemenem v ruce. Stav: ?; odstín: hnědý; rozměr: výška 185, šířka 80 mm; technika: lept; sign.: tužkou pod obr. **Vács. Jansa**

9. Dům U Zlaté studně 175-I, Karlova ulice

Popis: nároží mezi ulicemi Seminářskou a Karlovou. Dominantou pohledu je dům U Zlaté studně stojící na nepravidelném půdorysu. Před ním dvoukolá kára. Oblohu kryjí těžké mraky, dlažba jeví známky deště. Stafáž: dvě samostatně kráčející ženské postavy. Stav: ?; odstín: černý; rozměr: výška 240, šířka 190 mm; technika: lept s akvatintou?; sign.: tužkou pod obr.

Vács. Jansa

10. Staroměstské náměstí – ústí Melantrichovy ulice

Popis: pohled od radnice na domy, mezi nimiž ústí Melantrichova ulice do náměstí. Stafáž: koňský potah a několik rozptýlených postav. Stav: ?; odstín: hnědý; rozměr: výška 230, šířka 170 mm; technika: lept s akvatintou; sign.: tužkou pod obr. **Václav Jansa**

Závěr

Domnívám se, že i tato rozsahem nevelká tvorba je neoddělitelnou součástí doby hledání nových výtvarných výrazových prostředků na domácí půdě, která u tohoto umělce zůstává trochu neprávem ztracena ve stínu autorovy stěžejní práce malířské (v jiném úhlu pohledu je jistě i drobným přínosem do neúplné mozaiky tvářnosti staré Prahy). Z hlediska uměleckého by snad nebylo zcela od věci, kdyby se s časovým odstupem, coby jeden ze základových, byť možná méně nosných kamenů moderní české grafiky dočkala pozornosti odborného pera, které by ji podrobilo kritickému zhodnocení.

Poznámky

- 1) Dolenského údaj je v kolizi s listem č. 5 - Fortnou kostela Karla Velikého na Karlově. Číslovka 97 v signatuře naznačuje, že v roce vydání publikace se Jansa zabýval grafikou nejméně patnáct let, těžko byl tedy začátečníkem.
- 2) Celkový počet zatím nalezených listů je značně vyšší nežli čtyři.